

Orpana Ella

Käsityön yhteys psyykkiseen hyvinvointiin

Kasvatustieteen kandidaatintyö
KASVATUSTIETEIDEN TIEDEKUNTA
Opetus- ja kasvatusalan tutkinto-ohjelma, Luokanopettaja
2021

Tarkastelen tässä kandidaatintutkielmassa aiempia tutkimuksia käsityökasvatukseen ja sen historiaan liittyen. Tutkin kandidaatintutkielmassani miten käsillä tekeminen ja koulujen käsityökasvatus ja käsityöopetus vaikuttavat oppilaiden psyykkiseen hyvinvointiin. Näiden lisäksi tutkin myös miten käsityön tuomia positiivisia vaikutuksia yksilön psyykkiseen hyvinvointiin voidaan lisätä koulussa käsityön oppitunneilla.

Tutkimukseni tyyppi on systemaattinen kirjallisuuskatsaus, joka kerää yhteen saman aihealueen tutkimuksia. Olen tätä tutkimusta varten kerännyt yhteen käsitöihin ja hyvinvointiin liittyviä tutkimuksia ja tutkin niitä koulun näkökulmasta. Näin ollen saadaan selville miten käsillä tekeminen ja käsityöt vaikuttavat oppilaiden hyvinvointiin koulun kontekstissa käsityön oppitunneilla.

Tutkimuksessani käytän lähteitä vaihtelevasti eri vuosikymmeniltä. Osa lähteistä on suhteellisen vanhoja, mutta niissä esiintyvä tieto on pysynyt muuttumattomana kaikki nämä vuodet. Tällaisia lähteitä ovat esimerkiksi käsityön historiaa koskeva lähdekirjallisuus ja käsityön määrittelemisessä käyttämäni kirjallisuus. Vanhan lähdekirjallisuuden vastapainoksi käytän tutkimuksessani myös uusia tutkimuksia käsitöiden vaikutuksista yksilön hyvinvointiin liittyen.

Tutkimukseni keskeisiä käsitteitä, jotka kantavat koko tutkielman läpi ovat käsillä tekeminen ja käsityöt sekä hyvinvointi. Avaan käsityöt ja käsillä tekemisen käsitteet niin formaalina koulumaailman näkökulmasta kuin harrastuspohjaltakin vapaa-ajan informaalina toimintana, kun taas hyvinvoinnin käsitettä käsittelen tutkimuksessani yleisenä arjessa esiintyvänä käsitteenä.

Tutkimuksessani nousi esille käsityön oppiaineen arvostuksen vaihtelevuus eri vuosikymmeninä Suomen kouluhistorian aikana. Esille tulivat myös käsityön eri vaikutukset niitä harrastaviin oppilaisiin ja yksilöihin: käsityö antaa paljon tekijälleen, niin psyykkisesti kuin fyysisestikin, mutta se saattaa myös aiheuttaa yksilölle epämiellyttäviä stressitilanteita. Tutkielmani lopussa tarkastelenkin miten opettajat voivat auttaa oppilaita saavuttamaan koulussa käsityön avulla parhaan mahdollisen psyykkisen vaikutuksen omaan hyvinvointiinsa.

Avainsanat: hyvinvointi, käsillä tekeminen, käsityö, käsityökasvatus, käsityöllinen toiminta, perusopetus

Sisältö

1 Johdanto.....	4
2 Tutkimuksen lähtökohdat	6
3 Informaali käsityö ja käsillä tekeminen	8
4 Formaali käsityö.....	10
4.1 Käsityökasvatuksen historiaa.....	10
4.2 Käsityön opetus nykyään.....	15
5 Hyvinvointi	16
6 Käsityön vaikutus psyykkiseen hyvinvointiin.....	18
6.1 Lisäävä vaikutus	18
6.2 Vähentävä vaikutus.....	21
7 Positiivisten vaikutusten vahvistaminen koulussa.....	23
8 Johtopäätökset ja pohdinta	26
Lähteet	29

1 Johdanto

”Ihminen voi vaikuttaa terveyteensä käyttämällä käsiään, kun mieli ja tahto antavat niille energian.”

Toimintaterapian asiantuntija Mary Reilly. (Vähälä, 2003).

Tässä kirjallisuuskatsauksessa tutkin miten käsillä tekeminen ja käsityöt vaikuttavat niitä harrastavien ihmisten hyvinvointiin. Tutkin yleisesti käsitöitä koulun kontekstissa, sillä nykyään tekninen työ ja tekstiilityö on yhdistetty kouluissa yhteisen käsityö -nimikkeen alle. Tarkastelen myös Suomen koulutuksen käsityökasvatusta sekä sen historiaa. Tätä käsityön historiallista muutosta tulen vertaamaan käsityön tuomiin psyykkisiin vaikutuksiin tekijälleen. Voiko olla, että käsityön oppiaineen muuttuminen koulumaailmassa on vaikuttanut oppilaiden hyvinvointiin koulussa?

Olen onnekas, kun olen päässyt opiskelemaan koulussa aikana, jolloin käsitöitä ja yleensäkin käsillä tekemistä on arvostettu. Ollessani opettajana alakoulussa ja opettaessani siellä käsitöitä sekä seurattessani opetusharjoittelun aikana käsityön oppitunteja olen saanut huomata, että käsityön oppitunneilla tunteiden kirjoa esiintyy laidasta laitaan: tunteilla oppilas kohtaa iloa, surua, pettymystä, innostusta, turhautumista ja keskittymistä. Oppilaiden tunteet ja oppituntien tunnelma ovat iso osa koulun arkea. Juuri tämän takia minua kiinnostaakin onko itse käsityön oppitunneilla vaikutusta oppilaiden hyvinvointiin.

Olen aina harrastanut käsitöiden tekemistä, ja se onkin itselleni keino rentoutua ja toteuttaa luovuuttani. Käsityöllä onkin tulevaisuudessa mahdollisuus toimia terapiavälineenä oppiaineen ja vapaa-ajan harrastuksen lisäksi (Pöllänen, 2008, s. 100–101). Opiskelen tällä hetkellä tekstiilityötä sivuaineena ja valmistumiseni jälkeen olen ajatellut jatkaa opiskelua vielä käsityön aineenopettajaksi. Ammatillisesti ja henkilökohtaisesti aihe onkin minulle hyvin läheinen, sillä näen käsitöiden tekemisen tärkeänä voimavarana yksilön hyvinvoinnin kannalta. Koulussa käsityöt olivat aina suosikki kouluaineitani, joten minua itseäni harmittaa niiden vähentäminen muiden kouluaineiden tieltä. Koska aihe on minulle itselleni niin läheinen, tulen tutkimuksessani valitsemaan monia eri lähteitä, jotta voisin toimia tutkijana mahdollisimman eettisesti, sekä niin, etteivät omat kokemukseni ja tuntemukseni vaikuta lopulliseen tutkimustulokseen liikaa.

Kirjallisuuskatsaukseni alkaa tutkimuksen lähtökohtien esittelyllä, jossa kerron tutkimuskysymykseni sekä avaan hieman tutkimuksen toteutusta, sen eettisyyttä ja luotettavuutta. Tutkimuksen lähtökohtien jälkeen avaan kirjallisuuskatsaukseni tärkeimmät käsitteet tutkimuskysymyksiin liittyen: formaalin ja informaalisen käsityön sekä hyvinvoinnin käsitteet. Formaalin käsityön olen jakanut vielä historiaan ja nykyaikaan Suomen kouluissa. Tutkimuskysymyksiini vastaan luvussa ”Käsityön vaikutus psyykkiseen hyvinvointiin”, jonka jälkeen avaan, miten me opettajina voimme lisätä oppilaiden hyvinvointia käsitöitä opettaessamme. Kirjallisuuskatsauksen lopetan johtopäätöksiin ja pohdintaan, jossa tuon yhteen tutkimuksen tärkeimmät kohdat, sekä pohdin niiden tuloksia.

Tutkielmani historiaosiossa olen käyttänyt lähteenä Päivi Marjasen (2012) väitöskirjaa *Koulukäsityö vuosina 1866-2003: Kodin hyvinvointiin kasvattavista tavoitteista kohti elämänhallinnan taitoja*. Toinen lähdekirjallisuus, joka kantaa läpi tutkielmani on Eija Vähälän (2003) tutkimus *Luovan käsityöprosessin yhteydet psyykkiseen hyvinvointiin*.

2 Tutkimuksen lähtökohdat

Kirjallisuuskatsaukseni aihe on hyvin ajankohtainen, sillä käsitöiden määrää on perusopetuksessa vähennetty huomattavasti vuosien varrella. Tämän vuoksi koin mielenkiintoiseksi ja tärkeäksi asiaksi lähteä tutkimaan miten käsityöt vaikuttavat oppilaiden psyykkiseen hyvinvointiin ja sitä kautta myös koulussa jaksamiseen. Anne Savin (2018) on kirjoittanut artikkelin YLE:lle, jossa hän kertoo, kuinka oppilaiden käsitöiden valinta on vähentynyt paljon viime vuosina. Savinin mukaan oppiaineen valinnan määrän lisäksi on tuntimääriä laskettu vuosien saatossa huima määrä (Savin, 2018).

Tutkimukseni on systemaattinen kirjallisuuskatsaus. Tämä kirjallisuuskatsauksen laji kerää yhteen saman aihepiirin tutkimuksia, sekä tiivistää niiden yhteisen, oleellisen sisällön (Salminen, 2011). Systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa kirjoittaja pyrkii laittamaan tutkimukset oman tieteenalansa kontekstiin (Salminen, 2011). Käsitöiden vaikutuksesta yksilön hyvinvointiin on vähän tutkimusaineistoa, joten olen tarkastellut eri tutkimuksia koulun näkökulmasta.

Hyvä tutkimus vaatii seurakseen hyvän tutkimusaineiston, ja tutkimusaineistoa kuuluukin lukea niin, että sen informaation osaa sisäistää ja ymmärtää (Hakala, 2018). Tähän tutkimukseeni olen valinnut aiheelle relevantteja tutkimusaineistoja käsityökasvatukseen ja käsitöiden historiaan liittyen, joiden pohjalta on helppo koota kattava sekä yleispätevä näkökulma käsityön vaikutuksista käsityöntekijään liittyen.

Kirjallisuuskatsaukseni tavoitteena on tuoda tietoa käsillä tekemisen positiivisista vaikutuksista sitä harrastavalle yksilölle, jotta katsausta voidaan myöhemmin hyödyntää keskustellessa käsityön merkityksestä oppilaille. Käsityötuntien määrää on vähennetty vuosi vuodelta aina vain enemmän valtakunnallisesti, joten lähden mielenkiinnolla tutkimaan miten tämä oppituntien vähentäminen saattaa kenties vaikuttaa oppilaiden hyvinvointiin. Myös oma henkilökohtainen kiinnostukseni käsitöitä kohtaan, kuten myös tapani käyttää käsitöitä rentoutumisvälineenä raskaan työn jälkeen ja eräänlaisena terapiavälineenä itsetunnon nostattajana ja ilon tunteen tuojana vaikutti tutkimusaiheeni valintaan ja siten myös tutkimuskysymyksiin.

Kirjallisuuskatsaukseni tavoitteiden perusteella päädyin alla oleviin tutkimuskysymyksiin, joihin vastaan kirjallisuuskatsauksessani.

1. *Miten käsillä tekeminen vaikuttaa psyykkiseen hyvinvointiin?*
2. *Miten koulussa voi vahvistaa käsityön positiivisia vaikutuksia?*

Tutkin käsityön vaikutuksia psyykkiseen hyvinvointiin niin hyvinvointia lisäävänä kuin myös vähentävänä keinona. Oppiaineilla nähdään Suomessa olevan aina positiivisia vaikutuksia ja kaikki oppiaineet on Suomessa valittu niiden kasvattavan ominaisuutensa vuoksi, joten toisessa tutkimuskysymyksessäni keskityn näiden positiivisten vaikutusten vahvistamisen keinojen tutkimiseen.

Koska tutkielmani on kirjallisuuskatsaus, olen ottanut luotettavuuden huomioon käyttämällä kattavasti eri kirjoittajien teoksia, sekä etsin myös negatiivisia kokemuksia aiheeseen liittyen positiivisten kokemusten lisäksi. Näin ollen en anna omien ennako-oletusteni käsityön positiivisista vaikutuksista vaikuttaa kirjallisuuskatsauksen tulokseen. Laineen (2018) mukaan tutkimusta tehdessä tulee ottaa huomioon, että kvalitatiivista tutkimusta ei aina pystytä yleistämään, vaan kokemukset ovat yksilöiden omia kokemuksia (Laine, 2018). Tämän otankin huomioon tutkielmaa tehdessäni: tulokset eivät ole aina yleistettävissä, vaan kirjallisuuskatsaukseni tulokset ovat vain suuntaa antavia tuloksia.

Kuten Tuomi ja Sarajärvi (2018) toteavat, tutkija valitsee tutkimukseensa näkökulman, jota tukeakseen hän etsii erilaisia tutkimuksia, olen ottanut huomioon myös tämän kirjallisuuskatsauksessani (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Vaikka etsinkin näkökulmani tueksi eri lähteistä tietoa, en silti anna oman ennako-olettamukseni vaikuttaa eri lähteiden pois jäämiseen.

Tutkielmassani käyttämäni lähteet ovat osa hieman vanhempia, esimerkiksi Ulla Suojasen vuoden 1993 kirja *Käsityökasvatuksen perusteet* ja Pirkko Anttilan vuoden 1996 *Käsityön ja muotoilun teoreettiset perusteet*, mutta mukana on myös uudempia painoksia eri lähteistä sekä uusia tutkimuksia. Vaikka osa tutkimuksista ja lähteistä ovatkin vanhempaa tuotosta, on niiden sisältö silti pysynyt muuttumattomana tähän päivään saakka. Tällaisia tutkimuksia ovat esimerkiksi käsityön historiaa ja käsityön määritelmää koskevat lähteet, joita käytinkin paljon tutkielmassani.

3 Informaali käsityö ja käsillä tekeminen

Käsityö on ihmisen tavoitteellista tuottamistoimintaa, jonka lopputuotoksena syntyy taitoja ja konkreettisia tuloksia, jotka syntyvät työstämällä konkreettista materiaalia käsityötekniikoin (Lepistö, 2006, s. 158; Anttila, 1996). Käsityö on prosessi, jota ohjaavat ajatus ja johon sisältyy tieto sen toteuttamisesta ja idea tuotteesta. (Lepistö, 2006, s. 158). Eija Vähälä (2003) tuo esille Kojonkoski-Rännälän ajatuksen, jonka mukaan käsityöprosessi on sarja pieniä saavutuksia, jossa henki ja materia ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Prosessin työn tekemisen taustalla on koko ajan mielikuva työn lopullisista esteettisistä ja rakenteellisista ominaisuuksista ja niiden kokonaisuuksista (viitattu lähteessä Vähälä, 2003).

Informaali käsityö eli vapaa-ajalla tapahtuva käsityö ei aina tavoittele lopputuotetta, vaan se toimii tekijänsä halun mukaisena omatoimisena toimintana. Käsityö onkin harrastuksena luova prosessi, joka antaa tekijälleen itsenäisyyden tunteen, vapauden harrastaa omaa mielenkiinnon kohdettaan sekä mahdollisuuden tasapainottaa sekä rauhoittaa vapaa-ajan toimintaa. (Vähälä, 2003). Luova käsillä tekeminen toimii työkaluna kokemuksellisen ja kokeellisen tiedon hankkimiseen ja eri materiaalien yhdistämisenä (Lepistö & Lindfors, 2015).

Marjasen (2012) mukaan nykyisin käsityönä tunnettu ilmiö syntyi teollistumiskehityksen alkuaikoina. Hänen mukaansa käsityö irtaantui tuolloin tuotannosta omaksi ilmiökseen, joka synnytti kaksi erilaista tapaa tehdä tuotteita: teollisuudessa kopioitiin koneellisesti erilaisia töitä ja käsin tehtyjen tuotteiden valmistus jatkui. Marjasen mukaan nykyisin tunnettu käsityö onkin sijoitettuna taiteen, tieteen ja teollisen tuotannon rinnalle (Marjanen, 2012). Rajanveto koneellisen työn ja käsityön välillä onkin häilyvä, ja tuotteen teko lasketaan käsityöksi, mikäli yksilö on ollut mukana jokaisessa vaiheessa mukana vaikuttamassa tuotteen ominaisuuksiin ja lopputulokseen (Marjanen, 2012; Suojanen, 1993).

Kröger (2003) tuo esiin Rauste-von Wrightin ja von Wrightin ajatuksen, jonka mukaan käsityö voidaan nähdä eri toiminnan osa-alueina. Heidän mukaansa käsityön toimintakokonaisuuteen kuuluu erilaisia *osatoimintoja*, eli tekoja, työskentelyvaiheita, esimerkiksi tuotteen suunnittelu. Osatoiminnot taas edellyttävät vielä pienempiä toimintoja, eri työpanoksia ja *operaatioita*, esimerkiksi napin ompeleminen. Operaatiot taas edellyttävät *liikkeitä*, joita ovat esimerkiksi saksilla leikkaaminen (viitattu lähteessä Kröger, 2003).

Käsityöt ovat yhteydessä moniin aisteihin, ja aistien yhdistäminen käsillä tekemiseen tuo eräänlaisen aisteilla nauttimisen käsitöihin (Ihatsu, 2006, s. 27). Moniaistillisuus käsitöitä

tehdessä tulee esiin esimerkiksi tekstiilitöitä tehdessä nahan kosteuden tuntemisesta, viskoosin sileydestä ja villan pehmeystä. Teknisissä töissä hajuaisti on myös vahvasti läsnä: eri puiden pehmeät tuoksut haisevat luokassa ja maalien kitkerä haju tunkeutuu nenään. Tällainen moniaistillisuus käsitöitä tehdessä antaa kehon ”ajatella” ja käsien ”katsoa” (Ihatsu, 2006, s. 27).

Käsitöitä voidaan harrastaa niin ositettuna kuin kokonaisenakin käsityönä. Ositettu käsityö on jäljentävää tekemistä, josta puuttuu itse tuotteen suunnitteleminen, esimerkiksi mallin suoraan kopioiminen tai valmiiden ohjeiden noudattaminen. Kokonaisessa käsityössä taas tuotteen suunnittelu- ja valmistusprosessi sekä arviointi kuuluvat siihen, eli tuotteen tekijä osallistuu itse aktiivisesti projektin loppuunsaattamiseen joko täysin itsenäisesti, tai aktiivisena ryhmän jäsenenä. Käsityöstä kokonaisen tekeväksi kuuluvat siis luovuus, reflektointi ja ongelmanratkaisu. Kokonaiseen käsityöhön liittyy suurilta osin myös ongelmanratkaisutaidot ja tutkiva oppiminen, jotka tulevatkin näkyviksi kokonaista käsityötä tehdessä. (Pöllänen & Kröger, 2006, s. 86– 88; Vähälä, 2003; Saarnilahti, Lindfors & Iiskala, 2019, s. 447–448). Ongelman ratkaisuun ryhtyessään yksilö analysoi, eli erittelee ongelman luonteen ja sen jälkeen arvioi, miten hänen aiempi ja hankittavissa oleva tieto voisivat auttaa ongelmanratkaisussa. Näillä tiedoilla hän tekee eräänlaisen synteetin jossa yhdistellään yksityiskohtia, joiden avulla hahmotetaan mahdollinen ratkaisu ongelmaan. (Anttila, 1996).

4 Formaali käsityö

Formaali käsityö on koulumaailmassa tapahtuvaa käsitöiden tekemistä. Suomessa käsillä tekemisen taidot nähdään ja on aina nähty yleissivistykseen kuuluviksi (Ihatsu, 2006, s. 22). Yleissivistyksen lisäksi käsityöt on aina nähty koulumaailmassa kasvattavana ja persoonallisuutta kehittävänä oppimisen tapana (Lepistö, 2006, s. 159).

Suojasen (1993) mukaan käsityön oppiaineen opetus on eri materiaaleilla, tekniikoilla ja välineillä tapahtuvaa yleissivistävää opetusta, joka perustuu luovaan ongelmanratkaisuun. Opetukseen kuuluu tuotteen ja valmistusprosessin suunnitteleminen, ja itse tuotteen valmistaminen. Hänen mukaansa prosessissa on aina mukana arviointi niin itse tuotteen arvioinnin kuin oppijan itsensä arvioinnin muodossa. (Suojanen, 1993).

4.1 Käsityökasvatuksen historiaa

Käsityökasvatus on aiemmin ollut hyvin sukupuolittunutta, joka on saattanut aiheuttaa lapsille stressiä valita saman käsityön kuin muutkin oman sukupuolen edustajat. Sukupuolittuneisuus näkyi jo käytetyssä terminologiassa: miehiseksi mielletty puutyö, eli tekninen työ ja naiselliseksi käsityöksi mielletty työskentelytapa eli tekstiilityö (Heikkinen, 2006, s. 32). Käsityön oppiaineen sukupuolittuneisuutta ei helpottanut myöskään miesopettajien toimiminen teknisen työn opettajina ja naispuoleisten opettajien toimiminen tekstiilityön opettajina (Lepistö & Lindfors, 2015). Tämä antoi oppilaillekin mallin käsityön sukupuolittuneisuudesta: naiset kuuluivat tekstiilityöhön ja miehet tekniseen työhön. Heikkinen (2006) mainitsee käsityön olevan myös Nykysuomen sanakirjassa määriteltynä naisiin liittyvänä tekemisen muotona: käsityö on käsin tehdyn työn tuote, varsinkin naisten tekemä (mainittu lähteessä Heikkinen, 2006, s. 32). Sen lisäksi, että käsityökasvatus on aiemmin ollut sukupuolittunutta, on huomattu, että koulutus sekä luo että vahvistaa sukupuolten välisiä eroja (viitattu lähteessä Marjanen, 2012).

Käsityön arvostus on kokenut niin nousu- kuin laskukausiakin Suomen koulutushistorian aikana. Ennen sotaa sekä sodan jälkeen on käsillä tekemistä ja käsitöitä arvostettu, mutta 1950-luvulla käsityön arvostus koki laskun. Käden taitoihin suhtauduttiin vähätellen, sekä ajateltiin teollistumisen tuomien koneiden syrjäyttävän käsityön kokonaan (Suojanen, 1993).

1860-luku: kansakoulun synty

Marjasen (2012) mukaan kauan kestänyt keskustelu kansan sivistämisestä tuotti viimein tulosta, kun vuonna 1858 annettiin julistus kansakoulusta ja sen perusteista. Kansakoulu oli tuolloin neliluokkainen yläkansan koulu. (Marjanen, 2012). Vuoden 1866 kansakouluasetuksessa mainittiin käsitöistä niukasti vain se, että ”tyttöjä piti harjoitettaman naisväen käsitöihin ja poikia kätevyuteen”. Käsiyön tehtävänä nähtiinkin toimia tyttöjen kasvattajana kodista huolehtimiseen sekä naiseksi kasvamiseen (Marjanen, 2012). Hänen mukaansa käsiyön opetus jäi suurimmassa osassa kansakouluista kokonaan toteuttamatta, vaikka sillä nähtiin olevan kasvattava tehtävä. Opettajat näkivät käsiyön ympäröidien tavoitteiden ja ohjeiden puuttumisen vaikuttavan negatiivisesti omaan opettamisen osaamiseensa ja taitoonsa (Marjanen, 2012).

Pietikäinen (2006) mainitsee Suomen kansakoulun isän, Uno Cygnaeuksen, joka on jo vuonna 1842 sanonut olleensa vakuuttunut käsiyön arvosta kasvatuksessa. Cygnaeuksen aikana käsiyöt olivat koulussa kasvattavia sekä fyysistä ja henkistä puolta kehittäviä. Hän myös näki kasvattavuuden lisäksi hyötynäkökulman käsitöissä: niiden avulla voitiin kohottaa sen ajan kansan varallisuutta sekä kokonaisvaltaista hyvinvointia. (Pietikäinen, 2006, s. 79, 82, 85; Hyrsky, 2006, s. 167). Cygnaeuksen mukaan käsiyöpedagogiikan tehtävänä oli kehittää fyysistä kasvua ja sen avulla yleistä kätevyyttä, kehittää psyykkistä kasvua ja sen avulla taas omatoimisuutta, sekä lisätä kansakunnan varallisuutta ja hyvinvointia (viitattu lähteessä Hyrsky, 2006, s. 168). Cygnaeuksen ansiosta Suomen kouluissa oli tietoaaineiden lisäksi harjoitusaineita, joka osaltaan lisäsi koulun kasvatuksellista merkitystä (Marjanen, 2012).

1880-luku: mallikurssit

Vuonna 1881 kouluylhallitus julkaisi mallikurssit, joiden avulla kuvattiin lyhyesti opetuksen tavoitteet. Mallikurssien avulla opetus yhdenmukaistui ja sen suunnittelu helpottui (Marjanen, 2012). Käsiyön opetus mallikursseilla otti huomioon paikkakunnan ja materiaalien erityistarpeen, kuten myös oppitunneilla tehtävien tuotteiden tarpeellisuuden ja hyödyllisyyden (Marjanen, 2012).

Marjasen (2012) mukaan koulukäsiyön tavoitteet mallikurssien aikana olivat siirtyneet yleisen kätevyuden saavuttamiseen aiemman erityisen ammattitaidon opettamisesta. Opetus ja harjoitukset olivat ottaneet suunnan kohti yksilöllistä opetusta, sillä opetuksen tuli tapahtua oppilaiden taipumusten ja edistysten mukaan mallikurssien ajanjaksolla. (Marjanen, 2012). Mallikurssien aikaisissa oppikirjoissa käsiyön kasvatukselliset käsitteet jäivät mekaanisen taidon opettelemisen alle (Marjanen, 2012).

Marjasen (2012) mukaan 1800-luvun loppupuolella koulukäsityö jaettiin sukupuolen mukaan naisten ja miesten käsitöihin. Jakoa ei kyseenalaistettu ja eri mahdollisuuksia ei edes pohdittu. Jopa ajanjakson oppikirjojen nimet ”Naiskäsitöiden oppikirja” ja ”Tyttyöjen käsitöiden johtamisen ohjeita kansakouluja varten” kertoivat kenelle kyseinen kirja ja oppiaine oli suunnattu. Koulun tehtävänä oli tuolloin kasvattaa tytöistä naisia ja pojista miehiä. Käsityöllä on ollut osansa tässä tehtävässä tyttöjen osalta perinteisen naisen roolin omaksumisessa perheen hoitajana ja vaimona. (Marjanen, 2012).

1925-luku: maalaiskansakoulu

Marjasen (2012) mukaan kansakoulun uudistaminen alkoi 1900-luvun alussa sodan myötä, sillä silloin todettiin sivistystyön olevan liian vähäistä. Koulutus tuli koskemaan kumpaakin sukupuolta sekä kaikkia kansankerroksia, jolla yritettiin päästä eroon kansan kahtia jakautuneisuudesta (Marjanen, 2012). Käsityön nähtiin toimivan yleissivistävänä oppiaineena, sillä taitavuuden harjoittelu ja mekaaninen taito sekä teknillinen kunto olivat kansallisesti merkittävää (Marjanen, 2012).

Vuoden 1912 komitean mietinnössä ehdotettiin Marjasen (2012) mukaan vaihtoviikkoja tytöille ja pojille, joissa tytöt menisivät tekemään poikien käsitöitä ja pojat tyttöjen. Komiteamietintö kertoi tämän vaihtoviikon syyksi ompelutöiden tuoman ”hyppysten harjoittamisen”, joka olisi tarpeellinen myös pojille sekä josta köyhä kansa hyötyisi. Aiemmin vaihtoviikot olivat kouluille vapaaehtoisia, mutta uuden mietinnän jälkeen tämä tuli pakolliseksi kouluissa (Marjanen, 2012). Alakouluissa taas päädyttiin yhteiseen käsityöhön tytöillä ja pojilla, koska sen nähtiin olevan halvempaa ja koska alakouluissa haluttiin keskittyä oppilaiden hienomotoriikan parantamiseen. (Marjanen, 2012). Marjanen (2012) tuo esille Tuomikoski-Leskelän huomion komitean mietinnöstä, jonka mukaan siitä oli löydettävissä kolme eri teemaa käsityön opetusta koskien: käsitöitä opetettiin osana yritteliäisyyden edistämistä, käsityö toimi kasvattajana sekä koulun tavoite oli kasvattaa työn kautta työhön (viitattu lähteessä Marjanen, 2012).

Marjasen (2012) mukaan vuonna 1921 tuli voimaan oppivelvollisuuslaki, joka sai aikaan kaksi alaluokkaa alakansakouluun ja neljä luokkaa yläkansakouluun. Oppivelvollisuuslain aikaan käsityön oppiaineen tavoitteena oli harrastuksen herättäminen ja tärkeänä pidettiin monipuolisen kätevyuden kehittämistä (Marjanen, 2012).

1940-luku: varsinaisen kansakoulun synty

Marjasen (2012) mukaan sodanjälkeiset uudistukset kansakoulussa koskivat pääosin kuuden vuoden pituuden kasvattamista seitsemänvuotiseksi kansakouluksi sekä syrjäseutujen ja vähävaraisten lasten koulutuksen mahdollistamista. Opetuksen keskeisiksi tavoitteiksi nousivat tuolloin kansanvaltaisuuden kasvattaminen, sosiaalinen kasvatus ja tasa-arvoisuus. Käsitöiden mahdollisuus taitojen harjoittamisen avulla nähtiin mahdollisena keinona tarjota itsensä sivistäminen kaikille kansalaisille tasa-arvoisesti (Marjanen, 2012).

Alkuopetusluokilla opetettiin Marjasen (2012) mukaan käsitöitä edelleen yhteisenä oppiaineena, ja vaihto-opetuskin oli vielä voimassa kolmansilla ja neljänsillä vuosiluokilla. Hänen mukaansa tätä vanhemmille luokille suositeltiin vaihtokursseja, mutta ne eivät olleet enää pakollisia (Marjanen, 2012).

Naisten käsityöt olivat Marjasen (2012) mukaan edelleen yhteydessä naiseksi kasvamiseen, joka liittyi perheeseen, kodin viihtyvyyteen ja lasten kasvatukseen. Vaikka tämä naiseksi kasvattaminen liittyi edelleen kodin sisällä tapahtuvaan toimintaan, oli hiljalleen siirrytty myös ajattelemaan kodin ulkopuolista elämää. Tällaisiin arvoihin kuuluivat esimerkiksi fyysisen työn arvostaminen ja itsenäiseen työhön kehittäminen. (Marjanen, 2012).

Marjasen (2012) mukaan kansakoulun loppuaikoina julkaistiin ensimmäinen oppikirja, joka oli suunnattu kummankin sukupuolen käsityön opetukseen alaluokilla. Kirjassa mainittiin sukupuolesta riippumatta opetuksen tavoitetaidoiksi muun muassa sorminäppäryys, suunnittelutaito, mitankäytön opetteleminen ja arkipäiväisten taitojen harjoittelu. (Marjanen, 2012). Vaikka oppikirjojen nimissä ei mainittu enää sukupuolta, oli ajanjakso silti hyvin sukupuolisidonnainen, sillä sukupuolittunutta käsityön opetusta pidettiin alaluokkia lukuun ottamatta itsestäänselvyytenä (Marjanen, 2012).

1970-luku: peruskoulun synty

Marjasen (2012) mukaan suomalaisissa kouluissa tyttöjen ja poikien käsityöt on jaettu jo ennen 1970-lukua jaettu erillisiksi tyttöjen naiskäsityöksi ja poikien veistoksi. Hänen mukaansa valtioneuvoston päätöksessä vuonna 1975 oppiaineille annettiin yhteinen nimitys käsityö, mutta sen valinnainen osuus jaettiin kahtia tekstiilikäsityöksi ja tekniseksi käsityöksi (Marjanen, 2012). Oppilaiden tuli valita yksittäinen oppiaine Pöllänen (2020) mukaan tekstiilityön ja teknisen työn väliltä, jota he keskittyisivät opiskelemaan. Tämä valinta tuli tehdä itsenäisesti ilman sukupuolen vaikutusta valintaan (Pöllänen, 2020).

Marjasen (2012) mukaan ennen peruskouluun siirtymistä vuonna 1970 tuli oppilaiden osata tehdä tiettyjä esineitä koulussa, jotka valmistivat heitä tulevaan. Tällaisia töitä esimerkiksi tytöille oli merkkkausliinat ja kapiot, jotka valmistivat heitä avioliittoon. (Marjanen, 2012). Siltikään peruskoulun käsitöissä opetettavat tuotteet eivät olleet oleellisia, vaan käsityötekniikoiden harjoittelua painotettiin erilaisia tuotteita tehdessä (Marjanen, 2012).

Marjasen (2012) mukaan koulukäsityön opetus oli järjestetty niin, että ensimmäisellä ja toisella luokka-asteella opetus oli yhteinen tytöille ja pojille, jonka lisäksi se sai uuden nimityksen: käsityöaskartelu. Kolmannella luokalla taas opetus oli eriytetty tekstiilikäsityöksi ja tekniseksi käsityöksi. Hänen mukaansa jo aiemmin toiminut opetuksen vaihto pysyi mukana uudessa opetussuunnitelmassa, tällä kertaa vaihdon pituutta vain lisättiin (Marjanen, 2012). Oppiaineet nimettiin Marjasen (2012) mukaan uudelleen käytettävän materiaalin mukaan, eikä sukupuolen, sillä aiemmin toiminutta sukupuolisidonnaisuutta haluttiin hävittää. Sukupuolisidonnaisuuden hävittämisen apuna toimivat uudet oppikirjat, jotka tulivat käyttöön 1970-luvulla (Marjanen, 2012). Marjasen (2012) mukaan tietoisuutta poikien käsityöharrastuksesta yritettiin lisätä kuvaamalla oppikirjoissa myös poikia tekemässä käsitöitä. Oppikirjat painottuivat koneompeluun, sillä sen nähtiin kiinnostavan tyttöjen lisäksi myös poikia (Marjanen, 2012). Vuonna 1985 julkaistussa opetussuunnitelmassa esillä olleet tasa-arvovaatimukset mahdollistivat käsityön opetuksen osittain yhteisesti tytöille ja pojille (Marjanen, 2012).

Käsityön oppiaineen tehtävänä nähtiin esteettinen kasvatus, jossa korostettiin luovaa suunnittelua ja herkkyyttä työskentelyssä (Marjanen, 2012). Marjasen (2012) mukaan opetus siirtyi ositetusta käsityöstä kokonaiseen käsityöhön, jolloin opetus antoi tilaa oppilaiden yksilöllisyydelle ja oppilaiden omille ajatuksille ja ratkaisuille. Myöskin oppilaan itsensä suunnitteleman työn tekemistä painotettiin. Tämä mahdollistettiin antamalla oppilaiden suunnittelemiselle tilaa oppitunneilla. Hänen mukaansa oppilaan henkilökohtainen, luova suunnittelu ja yksilöllinen työskentely nähtiin keskeisimpänä opetuksen tavoitteina 1970- ja 1980-luvuilla (Marjanen, 2012).

Marjasen (2012) mukaan komiteamietinnössä kiinnitettiin vuonna 1952 huomiota sodanjälkeiseen aikaan, jolloin ei tarvittu enää taitoa tarve-esineiden tekemiseen, sillä teollisuus oli lisääntynyt. Korjaamisen, parsimisen ja somistamisen taitoa taas tarvittiin sitäkin enemmän, ja koulun käsityön opetus keskittyikin niihin aiemman tarve-esineiden tekemisen sijasta (Marjanen, 2012).

4.2 Käsityön opetus nykyään

Vuoden 2004 Opetussuunnitelmassa käsitöitä ei enää määritelty tyttöjen ja poikien käsitöihin, mutta käsityön oppiaine oli silti jaettu tekniseen työhön ja tekstiilityöhön, jotka oppilaat valitsivat yleensä sukupuolen mukaan: tytöistä suurin osa valitsi tekstiilityön ja pojista suurin osa teknisen työn (Lepistö & Lindfors, 2015). Teknisen työn ja tekstiilityön oppiaineet yhdistyivät vuoden 2014 Opetussuunnitelmassa yhteiseksi oppiaineeksi, käsityöksi (Opetushallitus, 2016). Nykyään, kun tekninen työ ja tekstiilityö on yhdistetty, aiemmin käsityön valintaan mahdollisesti vaikuttanut sukupuolittuneisuus ei enää ole mukana. Tämä jo osaltaan vaikuttaa oppilaiden hyvinvointiin, koska he saavat kokeilla kumpaakin käsityön osa- aluetta ilman vaikeaa valintaa eri käsitöiden välillä. Käsityöllä on silti oppiaineena ollut sukupuolittunut leima, ja vaikka sitä on yritetty murtaa vuosien saatossa esimerkiksi peruskoulun opetussuunnitelmalla, on ainakin 2000-luvun alkupuolelle saakka sukupuolisidonnaisuus pysynyt vahvasti mukana käsityön opetuksessa (Marjanen, 2012).

Marjasen (2012) mukaan aiemmasta poiketen käsityökasvatus ei enää yritä lisätä kansan varallisuutta ja saavuttaa taloudellista hyötyä välillisesti, vaan koulukäsityö pyrkii tuottamaan kuluttajaosaamista. Hänen mukaansa käsityöt pyrkivätkin nykyään tekemään näkyviksi yksilölle ja yhteiskunnalle taloudellisen hyödyn, jota saadaan niin käsityötuotteiden, käsityön osaamisen, materiaalien, käsityötekniikoiden ja -välineiden avulla. Tämän lisäksi käsityön opetuksella on taustallaan ammattikasvatus (Marjanen, 2012).

Opetushallituksen (2016) opetussuunnitelman mukaan koulumaailman formaalin käsityön oppiaineen tehtävänä on käsityötuotteen kokonaisvaltainen suunnittelu ja tuotteen valmistus itse alusta loppuun. Oppilas suunnittelee tuotteen itsenäisesti tai yhteisöllisesti muiden kanssa, valmistaa sen, sekä arvioi tuotteen yksin tai yhdessä muiden kanssa (Opetushallitus, 2016). Opetushallituksen (2016) mukaan käsityö koulussa on innovatiivinen oppimisprosessi, joka opettaa pitkäjänteisyyttä ja vahvistaa itsetuntoa sekä tuottaa mielihyvää. Käsityön oppiaineen ajatellaan tukevan oppilaiden kehittymistä eettisiksi, tiedostaviksi ja osallistuviksi kansalaisiksi, jotka arvostavat itseään tekijöinä (Opetushallitus, 2016). Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan käsityö on tarkoitettu kaikille oppilaille yleissivistäväksi, käsityötaitoja sekä teknologista lukutaitoa kasvattavaksi oppiainekokonaisuudeksi (Opetushallitus, 2016).

5 Hyvinvointi

Konu (2002) toi esille Allardtin hyvinvointimallin, jonka mukaan hyvinvointi on kokonaisvaltainen tila, jossa ihmisen on mahdollista tyydyttää perustarpeensa. Allardt jakaa hyvinvoinnin kolmeen eri ulottuvuuteen: elinolot, sosiaaliset suhteet ja itsensä toteuttaminen. *Elinolot* viittaavat hänen mukaansa materialistisiin olosuhteisiin, joita kaikki tarvitsevat. Allardt erottelee tarpeet puutostarpeisiin, joita kaikki tarvitsevat ja jolla on yläraja, esimerkiksi ravinnonsaanti ja terveys, ja kehitystarpeisiin, joilla ei ole ylärajaa, kuten esimerkiksi itsensä toteuttaminen. *Sosiaalisiin suhteisiin* hän laskee kuuluvaksi tarpeen liittyä muihin ihmisiin ja rakentaa sosiaalisia identiteettejä, joissa yksilö osoittaa huolenpitoa muita kohtaan, mutta myös vastaanottaa sitä. *Itsensä toteuttamisen* hän määrittelee persoonalliseen kasvuun ja mahdollisuuden vapaa-aikaan (viitattu lähteessä Konu, 2002).

Raijas (2008) tuo esille ajatuksen, jonka mukaan hyvinvointi muodostuu ihmisten arjessa ja muotoutuu henkilökohtaisena kokemuksena. Hyvinvointia on tutkittu hyvin paljon erilaisia mittareita käyttäen: taloudellisesti tutkien esimerkiksi bruttokansantuotteen avulla, sosiaali-indikaattoreilla, esimerkiksi koulutuksen ja köyhyyden määrillä, sekä ajankäyttötutkimuksilla, esimerkiksi vapaa-ajan käyttömäärä. Ihmisten hyvinvointia on tutkittu lisäksi yksilöiden omia kokemuksia ja näkemyksiä onnellisuudesta ja elämään tyytyväisyydestä tutkimalla (Raijas, 2008).

Rajaan tässä tutkielmassani hyvinvoinnin psyykkiseen hyvinvointiin, jotta se sopii kirjallisuuskatsaukseni aiheeseen. Pölläsen (2006) mukaan psyykkiseen hyvinvointiin liittyy osaltaan elämänhallinta. Elämänhallintaan liittyy vahvasti kyky ratkaista erilaiset siirtymät elämässä, ongelmatilanteet ja vastoinkäymiset. Elämänhallinta onkin kyky kohdata nämä tilanteet ja ehkäistä niiden mukana mahdollisesti tuleva ahdistus (Pöllänen, 2006, s. 66). Hänen mukaansa elämänhallintaa on kahdenlaista: sisäistä ja ulkoista. Ulkoinen elämänhallinta on kyky vaikuttaa omaan elämäänsä niin, etteivät itsensä ulkopuoliset asiat vaikuta negatiivisesti itseen. Sisäinen elämänhallinta taas on kyky sopeutua odottamattomiin tilanteisiin sekä nähdä hyvää asiassa joka ei välttämättä ensivilkaisulla näytäkään hyvälle. Se onkin vastoinkäymisten voittamista (Pöllänen, 2006, s. 66).

Elämänhallintaan liittyy suurelta osin myös stressi. On todettu, että pieni stressi auttaa positiivisesti voittamaan haasteet ja keskittymään, mutta suurempi stressi saattaa johtaa fyysiseen ja psyykkiseen pahoinvointiin (Pöllänen, 2006, s. 66).

Elämänhallintaan ja stressin säätelyyn vaikuttaa myös niin kutsuttu flow- tila. Flow tarkoittaaakin kokemusta, jossa ihminen suoriutuu tekemästään tehtävästä ilman ponnistelua ja jossa yksilön tavoitteet ja valmiudet tehdä sitä ovat optimaalisessa suhteessa toisiinsa (Pöllänen, 2006, s. 67). Vähälä (2003) tuo esille Csikzentmihalyin ajatuksen, jonka mukaan flow on harrastuksen mukanaan tuomaa iloista ja elämyksellistä tunnetta. Tämä käsite flow viittaa kokemukseen, jossa toiminta vie mukanaan. Flow ilmenee syvänä keskittymisenä tiettyä asiaa tehdessä, sekä sellaisen asian parissa, jossa tehtävän haastavuus ja tekijän kyvyt ovat täydellisessä tasapainossa (viitattu lähteessä Vähälä, 2003).

6 Käsityön vaikutus psyykkiseen hyvinvointiin

Käsillä tekemisellä on niin positiivisia kuin negatiivisiakin vaikutuksia yksilön hyvinvointiin. Tässä kappaleessa tarkastelen niitä erottelemalla positiiviset ja negatiiviset vaikutukset omien alaotsikoiden alle, jotta lukeminen olisi mahdollisimman mielekästä.

Yleensä käsityöllä on myönteinen merkitys tekijälleen. Se voi olla tyydytyksen väline, siinä pääsee käyttämään luovuuttaan ja ilmaisemaan itseään, mutta käsitöiden tekemisen aikana voi saavuttaa viihtymisen tunteen myös ilman tietoisia päämääriä (Anttila, 1996). Käsityön ollessa luovaa, eli innovatiivista toimintaa, jolloin käsillä tehdessään käsityön tekijä saavuttaa henkistä pääomaa ja jonka avulla yksilö selviytyy oppimiensa taitojen avulla alati muuttuvassa maailmassa (Anttila, 1996).

6.1 Lisäävä vaikutus

Käsityöt on nähty jo Cygnaeuksen aikana kasvattavana ja ihmisen persoonallisuuteen vaikuttavana oppiaineena (Pietikäinen, 2006, s. 79). Marjanen (2012) tuo esille Peltosen ajatuksen, jonka mukaan koulukäsityöt eivät ole pelkästään yleissivistäviä, vaan ne myös kehittävät yksilön kognitiivisia alueita ja affektiivisia ja psykomotorisia ominaisuuksia (Marjanen, 2012). Monimateriaalisen tiedon mukanaan tuoma tekniikoiden ja teknologian sekä eri prosessien mahdollistamat autenttiset kokemukset mahdollistavat tekijälleen sitoutumisen ja vastuullisuuden tunteen, kuten myös lisäävät tekijänsä kognitiivista, sensomotorista, emotionaalista ja sosiaalisia resursseja (Pöllänen, 2020).

Terveyteen ja mielenterveyteen liitetään yleensä myönteiset tunteet, sekä tyytyväisyys elämään. Tämän valossa käsityö ylläpitää mielenterveyttä ja tyytyväisyyttä niin tekemisen muotona, käsityömateriaalien kautta, kuin myös valmiina ja keskeneräisinä tuotteina (Pöllänen, 2006, s. 71). Käsitöitä onkin käytetty terapiamuotona ja kuntoutumisen lähtökohtana, jolloin käsitöiden tekijällä on mahdollisuus kokea onnistumisen kokemuksia, jotka taas osaltaan kasvattavat itsetuntoa (Pöllänen & Kröger, 2006, s. 92; Marjanen, 2012).

Pöllänen (2006) näkee käsitöiden tekemisen stressinhallintakeinona, jolloin kiireisen elämäntilanteen keskelle saa niin sanotun tietoisien kokemusmaailman, jonne negatiiviset reaktiot ulkomaailmaan voi hetkeksi sijoittaa stressaavan tilanteen keskeltä käsitöitä tehdessä. Hänen mukaansa käsityö voikin mielekkäänä tekemisen muotona toimia eräänlaisena suojamuurina kielteisyyden ja positiivisen mielenterveyden välillä (Pöllänen, 2006, s. 74).

Vähälän (2003) tekemässä tutkimuksessa tuli ilmi, että mieleistä käsityötä tehdessään yksilön sykeväli kasvoi, kuten myöskin hänen kokemansa hyvä olo sekä tyytyväisyys (Vähälä, 2003). Pöllänen (2006) näkee hyvinvoinnin ja käsityön välisen yhteyden selvästi. Hänen toteuttamassaan tutkimuksessa käsityö toimii sitä harrastavalle eräänlaisena voimavarana: käsityöt tuovat hyötyä, viihdettä ja erilaisten elämäntilanteiden käsittelykeinoja muuten niin arkipäiväiseen olemiseen. Tällä tavalla käsillä tekijä saa tunteen elämönhallinnasta, joka omalta osaltaan johtaa hyvinvointiin. Käsityö ei ole ainoastaan väline tai työkalu hyvinvoinnin saavuttamiseen, vaan käsillä tekemisen taustalla on kokonaisvaltainen itseluottamusta nostava ”selviytymisen eepos” (Pöllänen, 2006, s. 75).

Pietikäisen (2006) mukaan käsillä tekemällä opitaan niin teknistä tietoutta asiaan liittyen, kuten esimerkiksi kätevyyttä, kuin myös psyykkistäkin valmiutta työn suorittamiseen. Työn suorittaminen vaatii ongelmanratkaisukykyä, keskittymistä ja asian loppuun saattamista (Pietikäinen, 2006, s. 83). Ongelmanratkaisukykyä helpottaa, mikäli tunneilla käytettävät materiaalit ovat oppilaille jo ennestään tuttuja. Tällöin materiaali itsessään saattaa johtaa ongelmanratkaisuun (Pöllänen, 2020).

Käsityötuotteen tekeminen opettaa työn loppuun suorittamisen lisäksi pitkäjänteisyyttä, sillä usein käsillä tuotteita tehdessä eteen tulee ongelmia, joihin ei löydy suoraa vastausta. Näitä teknisiä ongelmia ratkoessaan pitkäjänteisyys on tärkeä taito harjoitella, jotta työn saa suoritettua (Syrjäläinen, 2006, s. 113). Juuri nämä ovat arjenhallinnan keinoja, joita on helppo harjoitella lapsille mieleisiä käsitöitä tekemällä. Käsityö kasvattaa myöskin kokemuksellisuuden kautta luovuutta, oman toiminnan suunnittelua ja aktiivisuutta sen loppuun saattamiseksi, epävarmuudensietokykyä sekä ongelmanratkaisutaitoja (Pöllänen & Kröger, 2006, s. 91). Vähälän (2003) mukaan ongelmanratkaisutaito jota käsityöt kehittävät, on nimeltään divergentti. Divergentin ajattelun vastakohta on konvergentti, eli jo tunnettujen ratkaisutapojen käyttäminen (Vähälä, 2003). Juuri nämä ovat hyvän arjenhallinnan peruspilareita, jolloin oppimisen tuloksena syntyy arjessa jaksamista tukevia perustaitoja.

Vähälän (2003) mukaan käsityö voi olla tekijälleen tyydytyksen saamisen väline, sillä siinä pääsee ilmaisemaan itseään. Käsityöt voivat siltikin olla viihtymisen väline ilman valmiiksi ajateltuja tavoitteita ja päämääriä. Hänen mukaansa tyydytyksen ja viihtymisen lisäksi käsityöt tarjoavat tekijälleen henkistä pääomaa, mikäli käsin tehtävä työ on luovaa toimintaa vaativaa. Käsitöitä tehdessä itsetunto kasvaa, kun huomaa, että omin käsin tehty tuote vastaakin ennakoidea, sekä työn hallinta on onnistunut (Vähälä, 2003). Luova ajattelu ja toiminta

muokkaavat työn tekijää tekemisen prosessin aikana, jonka ansiosta tekijän kyvyt kehittyvät, hänen minäkäsityksensä muovautuu ja arvostukset muuttuvat (Anttila, 1996).

Käsillä tekemisen mukanaan tuoma positiivinen minäkuva, positiivinen tunne ja usko itseensä luovat käsitöiden tekijälle optimistisen strategian, jonka avulla hän selviytyy myös muillakin elämän osa-alueilla: negatiiviset tunteet osataan selittää itsetuntoa suojelevasti kaikissa tilanteissa (Vähälä, 2003). Tunteet, eli emootiot ovat sisäisiä mielenliikahduksia, jotka motivoivat meidät toimimaan. Näiden tunnetilojen selkeän kokemisen avulla mahdollistuu tunteiden motivoiva tekijä (Vähälä, 2003). Huotilaisen, Rankasen, Grothin, Seitamaa-Hakkaraisen ja Mäkelän (2018) mukaan käsitöitä, erityisesti pehmeitä tekstiileitä, työstettäessä on huomattu käsillä tekemisen vaikutus negatiivisten tunteiden hyväksymiseen tai jopa niiden selättämiseen kokonaan. Käsityöt nähdään tällaisten negatiivisten tunteiden (muun muassa masennus, suru ja ahdistus) elvyttäjänä, jonka lisäksi käsityöt nostavat tekijänsä mielialaa ja itsetuntoa. (Huotilainen, Rankanen, Groth, Seitamaa-Hakkarainen & Mäkelä, 2018).

Luovasta käsityön tekemisestä tulee parhaimmassa tapauksessa tekijänsä väline, jonka avulla luovia kykyjä käytetään niin, että saadaan mahdollisuus hyväksyä oma itsensä, kohotetaan itsetuntoa, sekä tuotetaan konkreettinen tuote, jonka esitleminen tuo mielihyvää (Vähälä, 2003). Myöskin itse käsityön suunnitteluprosessi voi lisätä itsetuntoa. Esimerkiksi kun oppilas virittäytyy kunnolla tehtävänannon mukaiseen suunnitteluun ja huomaa, miten ajatukset alkavat pulppuamaan hänestä, tulee suunnitteluprosessista hauska, sekä itsetuntoa nostava kokemus (Syrjäläinen, 2006, s. 111). Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa käsitöitä arvioidaan esimerkiksi alkuluokilla kekseliäisyyttä, 3.-6. luokilla omaan suunnitelmaansa luottamista ja arvostamaan sekä omaa että toisen työskentelyprosessia ja tuotosta, sekä 7.-9. luokalla tuntemaan käsityön ja teknologian merkityksen omassa elämässään (Opetushallitus, 2016, s. 148, 273, 433).

Käsitöitä tehdessään yksilö ilmaisee Collanuksen (2021) mukaan itseään käsityön kautta. Itseilmaisu sisältää omien tunteiden, elämysten, näkemysten, ajatusten ja kokemusten materialisoinnin. Tämän materialisoinnin kautta käsityön tekijän oma persoonallisuus niin sanotusti näyttäytyy, tulee esille, tuotteen katsojalle. Hänen mukaansa ilmaisu on käsityöntekijöiden oma kieli, joiden avulla hän saa sanansa esille ja tulee kuulluksi (Collanus, 2021). Opettajan onkin mahdollista auttaa oppilaita saamaan oman äänensä kuuluviin rohkaisemalla oppilasta uskaliaisiin päätöksiin ja kuuntelemaan itseään, mikä tuntuu hänestä parhaimmalta vaihtoehdolta ja päätökseltä.

Vähälä (2003) toi tutkimuksessaan esille Manteren ja muiden tutkijoiden ajatuksen siitä, että käsitöitä tehdessään ihminen rentoutuu, sekä luovuutta käyttäessään lisäävät aistiherkkyyttään ja lisäävät kuvittelun taitoaan (viitattu lähteessä Vähälä, 2003). Kuvittelun taidon lisäksi käsityö myös lisää ajattelun taitoa niin suunnitteluvaiheessa, kuin myös itse työn tekemisen vaiheessa (Hyrsky, 2006, s. 169).

Opetushallituksen (2016) opetussuunnitelman käsityön tavoitteessa T3 ”opastaa oppilasta suunnittelemaan ja valmistamaan yksin tai yhdessä käsityötuote tai -teos luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihin” tulee esille Opetushallituksen näkemys käsityön mahdollisuuksiin hyvinvoinnin parantamiseen liittyen (Opetushallitus, 2016, s. 146). Opetushallituksen opetussuunnitelmassa (2016) mainitaan myös tavoite ”T7 ohjata oppilasta arvioimaan, arvostamaan ja tarkastelemaan vuorovaikutteisesti omaa ja muiden kokonaisen käsityön prosessia”, jossa mainitaan jo yllä esille tullut käsityön tapa toimia mahdollisena itsetunnon kohottajana (Opetushallitus, 2016, s. 270).

Konun (2002) esiin tuoman Allardtin hyvinvointimallin mukaiset hyvinvointiin vaikuttavat sosiaaliset suhteet tulevat hyvin vahvistuneiksi käsitöitä tehdessä, varsinkin kouluopetuksessa. Myöskin itsensä toteuttaminen ja siihen liittyvä persoonallinen kasvu toteutuvat käsityön opetuksessa (viitattu lähteessä Konu, 2002). Käsitöiden tekemisen on myös nähty vaikuttavan tunnetaitojen kehittämiseen. Käsityöt edistävät henkilökohtaista tilaa sekä omien ja muiden tunteiden ymmärtämistä ja huomioimista (Huotilainen ym., 2018). Keskittyminen yhden käsityön osa-alueen sijasta kumpaankin, tekniseen työhön ja tekstiilityöhön, on todettu edistävän oppilaiden sukupuolineutraalia asennetta ja parantavan mahdollisuutta toimia hyvin yhdessä muiden kanssa (Lepistö & Lindfors, 2015).

6.2 Vähentävä vaikutus

Pirkko Anttila (1996) toi esille Tarja Linnanmaan tutkimuksen, jonka mukaan tehdystä työstä on helpompi löytää suorituksen ja lopputuloksen haittaavat tekijät kuin sitä edistäneet tekijät. Hänen mukaansa virheet ja epäonnistumiset löytyvät helposti tehdystä työstä, jolloin onnistumiset saattavat jäädä helposti taka-alalle (viitattu lähteessä Anttila, 1996). Mikäli käsitöitä tehdessä keskitytään pelkästään omiin virheisiin ja jätetään onnistumiset huomioimatta, vaikuttaa käsityön tekeminen huomattavasti negatiivisesti hyvinvointiin.

Käsityöt saattavat myös olla niin sanottua pakkopullaa jollekin, eikä käsillä tekeminen vain ole mielekästä. Myöskin käsitöiden harrastamattomuus saattaa luoda stressitilanteen luokassa, jossa kaikki muut osaavat tehdä tehtävän työn ilman suurempaa apua. Kyseisessä tilanteessa oman työn vertaileminen muiden töihin saattaa aiheuttaa sen, että omasta työstä huomataan vain virheet ja keskitytään pelkästään niihin.

Vähälän (2003) tekemän tutkimuksen mukaan negatiivisten tuntemusten aikana sydämen syke kiihtyy (Vähälä, 2003). Tämä vaikuttaa laskevasti psyykkiseen hyvinvointiin negatiivisten tuntemuksien ja tunteiden kautta. Tämän lisäksi negatiiviset tunteet vaikuttavat sydämen sykkeen kiihtymisen vuoksi myös fyysiseen hyvinvointiin negatiivisesti, mikäli koko käsityöprosessi on epämieluisen sitä tekeväälle.

Mikäli käsitöitä harrastetaan ositettuna, on mahdollisuus, että omaa työtä vertaillaan toisen tekemään työhön. Esimerkiksi kouluissa toteutettuja käsitöitä on helppo verrata opettajan omaan mallikappaleeseen, joka saattaa osaltaan vaikuttaa negatiivisesti oppilaan itsetuntoon. Myöskin muiden oppilaiden tekemiin töihin on mahdollista verrata omaa työtään mikäli koko luokka tekee saman työn samoilla materiaaleilla ja tekniikoilla sekä ohjeilla.

7 Positiivisten vaikutusten vahvistaminen koulussa

Ositettu käsityö olisi hyvä aina mahdollisuuksien mukaan vaihtaa kokonaiseen käsityöhön, joka toisi suurempaa mielihyvää ja onnistumisen tunnetta oppilaille. Opetushallituksen (2016) opetussuunnitelman tavoite T3 ”opastaa oppilasta suunnittelemaan ja valmistamaan yksin tai yhdessä käsityötuote tai -teos luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihin”, jonka mukaan käsillä tekemisen prosessi käsityöopetuksessa lähtee jo suunnitteluvaiheesta (Opetushallitus, 2016, s. 146). Kokonaiseen käsityöhön kuuluvassa ideointivaiheessa opettaja voi lisätä oppilaan kokemaa turvallisuuden tunnetta ja huolehtia tämän energian riittävydestä tuotteen tekemisvaiheeseenkin tukemalla oppilasta ideoinnissa. Oppilaan tukeminen tapahtuu virikkeitä tarjoamalla, sekä apua ja motivoivaa palautetta antamalla. (Pöllänen & Kröger, 2006, s. 87).

Käsitöitä tehdessä on suuri merkitys myös arvioinnilla, joka tekee kokonaisen käsityöprosessin kaikille näkyväksi. Arvioinnin kautta oppilas saa palautetta, jonka kautta hänen on mahdollista parantaa omaa saavutustaan ja samalla myös vahvistaa omia positiivisia vaikutuksiaan käsitöihin liittyen. Arvioinnin kautta tehtävä toiminta siis kytkeytyy itsensä ja työnsä jatkuvaan kehittämiseen ja parantamiseen (Saarnilahti, Lindfors & Iiskala, 2019, s. 447). Perusopetuslain mukaan arvioinnin tehtävänä on ohjata ja kannustaa oppilaita ja heidän opiskeluaan (viitattu lähteessä Opetushallitus, 2016, s. 47). Arviointia käytetään opettajan opettamisen suunnittelun välineenä: arvioinnin pohjalta saatu tieto auttaa opettajaa suunnittelemaan oppitunnit niin, että ne vastaavat oppilaiden tarpeita (Opetushallitus, 2016, s. 47).

Osalla oppilaista saattaa olla huonoja muistoja ositetusta käsityöstä, jolloin opettajan tekemästä työstä mallia ottaen on omatekemä työ näyttänyt huonolta, joka osaltaan laskee oppilaan itseluottamusta. Tästäkin syystä kokonainen käsityö toisi oppilaille mahdollisuuden arvostaa omaa työtään vertailematta sitä toisiin. Marjasen (2012) mukaan kokonaisessa käsityöprosessissa oppilas käyttää niin henkisiä, fyysisiä kuin motorisia taitojaan. Samalla kokonaista käsityöprosessia harjoittamalla hän harjaantuu niiden käytössä ja virittää persoonallisuutensa osa-alueita, joita ovat kognitiiviset sensomotoriset, sosiaaliset ja emotionaaliset osa-alueet (Marjanen, 2012).

Ositettu käsityö, eli mallioppiminen, voidaan silti nähdä joissain tilanteissa parempana vaihtoehtona kuin kokonainen käsityö (Suojanen, 1993). Marjanen (2012) tuo esille Kojonkoski-Rännälin ajatuksen, jonka mukaan ositettua käsityötä tarvitaan aluksi kun

harjoitellaan vielä teknisiä ja motorisia valmiuksia (Marjanen, 2012). Ositetun käsityön avulla siis on hyvä lähteä varsinkin alkuluokilla harjoittelemaan taitojen ja tekemisen hallintaa.

Vähälän (2003) mukaan käsityön lopputuotos on yleensä aina tekijänsä näköinen, ja sen tunnistaa tekijänsä kädenjäljestä. Hänen mukaansa tekemisen prosessi, joissa syntyy valmis tuote, on luovan toiminnan ja taidon yhdistelmä. Tuotteen tekijä oppii uutta ja kokee erilaisia tunteita yhdistellessään tuotteen loppuun saattamiseksi vaadittavaa luovaa toimintaa ja taitoa (Vähälä, 2003). Koulussa opettajan oppilaalle antama tuki edesauttaa tätä luovaa toimintaa, jonka avulla oppilas kokee innostusta oman kätensä jäljen nähdessään.

Kun käsitöitä harrastetaan toistuvasti, on oppilaalla todennäköisesti muistikuva aiemmin tehdyn työn tuomasta mielihyvästä ja onnistumisen tunteesta. Tätä muistikuvan tukemista edesauttaa opettajan antama arvio ja tuki tuotteen onnistuessa (Vähälä, 2003). Suojanen (1993) tuo esille Anttilan ajatuksen, jonka mukaan käsitöitä tehdessä koetun henkisen ja sensomotorisen mielihyvän suuruuden käsityöharrastaja määrittelee itse (viitattu lähteessä Suojanen, 1993). Käsityön harrastaminen koulussa usein sekä toistuvasti siis ylläpitää heidän muistojaan mielihyvästä, joka osaltaan saa oppilaat haluamaan tehdä kyseistä asiaa uudelleen.

Kun oppilailla on tietopohja kyseisen käsityön tekemisestä, eli kun opettaja on onnistunut opettamaan oppilaalle kyseisen tunnin aiheen, kokevat oppilaat yleensä suurempaa onnistumisen tunnetta, joka taas osaltaan vaikuttaa positiivisesti psyykkiseen hyvinvointiin (Vähälä, 2003). Tuotesuunnittelupainotteisessa opetuksessa oppilaille tarjottava tehtävä on oltava heidän tasolleen sopiva, mutta tarpeeksi haastava, sekä mielekäs, jotta oppilaat kokisivat onnistumisen tunteen (Pöllänen & Kröger, 2006, s. 89).

Eija Vähälä (2003) tuo esille Amabilen näkemyksen sisäiseen ja ulkoiseen motivaatioon liittyen, jonka mukaan sisäinen motivaatio on luovuuden peruseräite (viitattu lähteessä Vähälä, 2003). Vähälän (2003) mukaan itseluottamus, itsensä hyväksyminen ja itsetunto ovat pohjana sisäiselle motivaatiolle ja se syntyy ympäristössä, joka tukee autonomiaa. Ulkoista motivaatiota taas edistävät tilat, joissa vallitsee kontrollointi (Vähälä, 2003). Opettajan tulisikin saada oppilaille aikaan sisäinen motivaatio käsityön tekemiseen, jolloin he kokisivat onnistumisen tunnetta oivaltamalla, tyytyväisyyttä näkemällä oman työnsä konkretisoitumisen sekä onnistumisen elämyksen (Vähälä, 2003). Luokkatilassa on usein ulkoinen motivaattori opettajan antamana, jolloin oppilas tekee työnsä valmiiksi vain, koska se tulee tehdä päästäkseen kurssista läpi. Opettajan tulisikin siis tarjota oppilaille tarpeeksi tukea ja kannustusta, jotta he saisivat sisäisen motivaation tekemiseensä, ja sitä kautta tuntisivat

mielihyvää, tyydytystä ja kannustavaa painetta työtä tehdessään – joka johtaa hyvinvointiin oppitunnilla. Vaikka motivaatio ei olisikaan sisäinen, voi se silti olla tyydyttävää. Motiivien mukainen toiminta on jo itsessään tyydyttävää, mutta vielä parempaa se on, mikäli motivointi on sisäistä (Vähälä, 2003).

Erja Syrjäläinen (2006) taas tuo esille Andersonin ajatuksen, miten opettaja voi konkreettisesti auttaa oppilaita ongelmanratkaisussa. Hänen mukaansa opettajan tulee aluksi määritellä tavoite niin, että se on helppo kertoa oppilaille. Tämän jälkeen päätavoite tulee jakaa pienempiin osatavoitteisiin, joiden saavuttamiseksi opettaja jakaa oppilaille keinoja, joilla osatavoitteet voidaan saavuttaa (viitattu lähteessä Syrjäläinen, 2006, s. 109). Uuden asian oppimiseen ja ymmärtämiseen vaaditaan mielikuvia, elämyksiä ja tunteita (Anttila, 1996). Perusopetuksen opetussuunnitelmassa on kuvattu käsityön opetuksen tehtävänä omien mielenkiinnonkohteiden painotus ja ympäröivään kulttuuriin ja yhteisöön tutustuminen (Opetushallitus, 2016, s. 146, 270). Juuri nämä toimivat Anttilan ajatuksen mukaan uuden oppimisen pohjalla elämyksien ja tunteiden käytön avulla.

Lepistön (2006) mukaan kun käsityötä opetetaan koulun kontekstissa, vaikuttavat opettamiseen opettajan omien mieltymysten ja arvojen lisäksi myös opetuksen aikaan sekä paikkaan liittyviä kehystekijöitä. Tällaisia kehystekijöitä ovat esimerkiksi koulun tarjoamat resurssit opetukselle, opetussuunnitelmat, sekä tuntikehykset (Lepistö, 2006, s. 159). Joten vaikka opettajat kuinka suunnittelisivat mahdollisimman mielekkään sekä opettavaisen käsityön oppitunnin, saattaa olla, että muut kehystekijät eivät mahdollista tätä mahdollisimman paljon hyvinvointia lisäävän oppitunnin tai oppijakson järjestämistä.

8 Johtopäätökset ja pohdinta

Käsillä tekemisen määrä on vähentynyt koulumaailmassa vuosien varrella paljon, ja vaikka tuntuu, että käsitöiden arvostus on vähentynyt tuntimäärien laskiessa, nähdään käsitöillä silti olevan vielä yleissivistävä tehtävä. Teknisen ja tekstiilityön yhdistyminen vuoden 2014 Opetussuunnitelmassa vähensi käsityön oppimäärää (Opetushallitus, 2016), joka taas osaltaan vähensi käsityön tuomia positiivisia, kuten myös negatiivisiakin vaikutuksia oppilaiden hyvinvointiin. Vapaa-ajalla harrastettavan käsityön harrastus taas on vuosien varrella kasvanut ihmisten huomatessa käsillä tekemisen tuottaman mielihyvän ja hyödyn (Huotilainen ym., 2018).

Käsityön historiasta on nähtävissä Marjasen (2012) mukaan käsityön oppiaineen arvostuksen muutos eri vuosikymmeninä. Hänen mukaansa 1860-luvulla kansakouluaikana käsitöitä arvostettiin kansan varallisuuden lisääjänä, jonka jälkeen 1880-luvulla oppituntien määrää vähennettiin, mutta tytöille suunnattu käsityö nähtiin silti merkittävänä sen käytännönläheisyyden vuoksi. Teollisten koneiden tullessa käsityön arvostus väheni entisestään 1950-luvulla, jonka jälkeen käsityön arvostus nousi huomattavasti 1970- ja 1980-luvuilla (Marjanen, 2012). Voidaanko ajatella, että nykyinen käsityön oppiaineen tuntien väheneminen merkitsee käsityön arvostuksen aloittaneen taas laskunsa?

Cygnaeuksen teesit ovat voimassa tänä päivänäkin, vaikka ne aikaisemmin tuntuivatkin pelkästään hienoilta korulauseilta, jotka harvoin ylsivät toteutuksen tasolle. Cygnaeuksen mielestä käsityön opetus on kasvattava sekä persoonallisuutta ja hyvinvointia lisäävä oppiaine (Pietikäinen, 2006, s. 79, 85). Juuri näihin vanhoihin, Suomen kansakoulun isän ajatuksiin tulisikin pyrkiä vielä tämän päivänkin suomalaisissa kouluissa.

Kandidaatintutkielmassani löytämäni käsityön positiiviset vaikutukset olivat hyvin samankaltaisia itse kokemieni vaikutusten kanssa. Käsityöt nähdään stressinhallintakeinona ja elämänhallinnan apuna, mahdollisuutena paeta ulkomaailman murheita ja huolia niin sanottuun muusta maailmasta irrallisena olevaan tilaan. Käsityöt mahdollistavat poistumisen stressaavasta tilanteesta ja antavat mahdollisuuden keskittyä vain positiiviseen ja voimaannuttavaan käsityöhön sen tarjoaman suojamuurin takana kaukana maailman murheista.

Käsitöillä onkin mahdollista vaikuttaa positiivisesti yksilön psyykkiseen hyvinvointiin. Käsillä tekeminen lisää ihmisen hyvinvointia rentouttavalla tavalla laskemalla sydämen sykettä, mutta myös psyykkisesti lisäämällä mielihyvän tunnetta ja itsetuntoa (Pöllänen & Kröger, 2006, s.

92; Vähälä, 2003). Yksilön tekemä käsityö luo tunteen elämönhallinnasta, jonka lisäksi ongelmanratkaisutaidot parantuvat käsillä tehdessä (Pöllänen, 2006, s. 75). Käsityötä on mahdollista käyttää opettaessa arjenhallintakeinoja oppilaille, sillä käsityön kokemuksellisuus lisää luovuutta sekä kehittää epävarmuudensietokykyä ja ongelmanratkaisutaitoja (Pöllänen & Kröger, 2006, s. 91). Tällaisia elämässä tarvittavia taitoja, joita käsityöt opettavat, ovat myös keskittyminen ja aloitetun asian loppuun saattaminen (Pietikäinen, 2006, s. 83).

Oman itsensä kehittäminen itsetunnon nostamisen muodossa, itseluottamuksen paraneminen ja itsensä hyväksyminen ovat iso osa käsityön tuomia positiivisia vaikutuksia yksilön hyvinvoinnille (Vähälä, 2003). Käsitöiden avulla on mahdollista saada oma äänensä kuuluviin ja oma persoonallisuutensa esille materian muodossa (Collanus, 2021). Käsitöillä voidaan myös nostaa luottoa omaan itseensä ja tekemiseensä ja arvostaa omaa itseään ja tuotostaan (Opetushallitus, 2016, s. 273).

Positiivisten vaikutusten lisäksi löysin tutkielmassani käsitöiden negatiivisia vaikutuksia yksilön hyvinvointiin. Tällaisia vaikutuksia ovat esimerkiksi kiihtynyt sykeväli vaikean asian tullessa esiin ja sen kanssa kamppaillessa (Vähälä, 2003). Myöskin haittatekijöihin keskittyminen ja muiden töihin oman työn vertaileminen, jotka kummatkin laskevat yksilön innostusta jatkaa käsityöharrastusta, vaikuttavat negatiivisesti psyykkiseen hyvinvointiin käsitöitä harrastettaessa (Anttila, 1996).

Käsitöiden yksilölle tuomia positiivisia vaikutuksia on mahdollista vahvistaa koulussa niin opettajan kuin oppilaan itsensäkin toimesta. Opettajan oppilaalle antama tuki ja palaute vahvistavat oppilaan kokemaa käsityön positiivista vaikutusta psyykkiseen hyvinvointiin. Virikkeiden antaminen, apu ja motivointi tukevat oppilasta käsitöitä tehdessä (Pöllänen & Kröger, 2006, s. 87). Käsitöiden toistuva harrastaminen koulussa pitää oppilaan mielessä esillä muistikuvan käsityön avulla saaduista hyödyistä, jolloin hän haluaa harrastaa niitä uudelleenkin (Vähälä, 2003). Opettajan oppilaalle tarjoama tietopohja ja kunnollinen opeteltavaan asiaan perehdyttäminen lisää oppilaan kokemaa onnistumisen tunnetta, joka myös osaltaan lisää oppilaan psyykkistä hyvinvointia (Vähälä, 2003).

Vaihtamalla käsityön opetuksen kokonaiseen käsityöhön ositetusta käsityöstä oppilaiden töiden vertailu toisten töihin vähenee, jolloin oppilaiden oman työn arvostaminen ja heidän itseluottamuksensa paranevat. Kokonainen käsityö ei silti aina ole paha ja välteltävä asia, sillä varsinkin alkuluokilla ositettu käsityö on hyvä tapa opettaa oppilaille käsitöissä tarvittavia teknisiä ja motorisia taitoja (Suojanen, 1993; Marjanen, 2012). Kokonaiseen käsityöhön

liittykin tuotteen suunnitteleminen itse kokonaan alusta loppuun saakka ja suunnitelman mukainen työskentely, kuten myös arviointi. Arvioinnin kautta oppilas saa opettajalta ja vertaisiltaan palautetta työhönsä ja työskentelyynsä liittyen ja kehittää ja parantaa samalla omaa työskentelyään (Saarnilahti, Lindfors & Iiskala, 2019, s. 447). Arvioinnin tehtävänä on lisäksi kannustaa oppilaita opiskeluissaan (Opetushallitus, 2016, s. 47).

Lähteet

- Anttila, P. (1996). *Käsityön ja muotoilun teoreettiset perusteet*. Helsinki: WSOY.
- Collanus, M. (toim.). (2021). *Ilmaisu käsityön taiteen perusopetuksessa*. Koulutus ja tutkinnot. Opetushallitus. Haettu osoitteesta <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/artikkeli-ilmaisu-kasityon-taiteen-perusopetuksessa>
- Hakala, J. (2018). Toimivan tutkimusmenetelmän löytäminen. Teoksessa R. Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1, Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle* [Adobe Digital Editions -versio]. Haettu osoitteesta <https://www.ellibslibrary.com/book/978-952-451-516-0>
- Heikkinen, K. (2006). Onko käsityöllä sukupuolta? Teoksessa L. Kaukinen & M. Collanus (toim.). *Tekstejä ja kangastuksia – Puheenvuoroja käsityöstä ja sen tulevaisuudesta* (s. 31–39). Tampere: Juvenes Print.
- Huotilainen, M., Rankanen, M., Groth, C., Seitamaa-Hakkarainen, P. & Mäkelä, M. (2018). *Why our brains love arts and crafts: Implications of creative practices on psychophysical well-being*. <https://doi.org/10.7577/formakademisk.1908>
- Hyrsky, K. (2006). Käsityön oppimisen merkitys ammattikäsityön kannalta – Cygnaeus ja nykypäivän haasteet. Teoksessa L. Kaukinen & M. Collanus (toim.). *Tekstejä ja kangastuksia – Puheenvuoroja käsityöstä ja sen tulevaisuudesta* (s. 167–173). Tampere: Juvenes Print.
- Ihatsu, A-M. (2006). Käsityö – uusiutuva luonnonvara. Teoksessa L. Kaukinen & M. Collanus (toim.), *Tekstejä ja kangastuksia – Puheenvuoroja käsityöstä ja sen tulevaisuudesta* (s. 19–30). Tampere: Juvenes Print.
- Konu, A. (2003). *Oppilaiden hyvinvointi koulussa* (Väitöskirja). Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy Juvenes Print.
- Kröger, T. (2003). *Käsityön verkko-oppimateriaalien moninaisuus “Käspaikka”-verkkosivustossa*. Joensuun yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja N:o 90. Joensuun yliopisto.
- Laine, T. (2018). Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa R. Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin, 2, Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin* [Adobe Digital Editions -versio]. Haettu osoitteesta <https://www.ellibslibrary.com/book/9789524518758>

- Lepistö, J. (2006). Käsityöoppiaineen tulevaisuuden haasteet luokanopettajakoulutuksessa. Teoksessa L. Kaukinen & M. Collanus (toim.), *Tekstejä ja kangastuksia – Puheenvuoroja käsityöstä ja sen tulevaisuudesta* (s. 158–166). Tampere: Juvenes Print.
- Lepistö, J. & Lindfors, E. (2015). *From Gender-segregated Subjects to Multi-material Craft: Craft Student Teachers' Views on the Future of the Craft Subject*. <https://doi.org/10.7577/formakademisk.1313>
- Marjanen, P. (2012). *Koulukäsityö vuosina 1866-2003: Kodin hyvinvointiin kasvattavista tavoitteista kohti elämänhallinnan taitoja*. (Väitöskirja). Turku: Turun yliopisto.
- Opetushallitus. (2016). *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014*. Haettu 4.11.2020 osoitteesta <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/perusopetuksen-opetussuunnitelman-perusteet>
- Pietikäinen, I. (2006). Käsityön kaksi ulottuvuutta. Teoksessa Kaukinen & M. Collanus (toim.), *Tekstejä ja kangastuksia – Puheenvuoroja käsityöstä ja sen tulevaisuudesta* (s. 78–85). Tampere: Juvenes Print.
- Pöllänen, S. (2006). Elämä ilman käsitöitä – mitä se on? Käsityö harrastajien psyykkisen hyvinvoinnin tukena. Teoksessa L. Kaukinen & M. Collanus (toim.), *Tekstejä ja kangastuksia – Puheenvuoroja käsityöstä ja sen tulevaisuudesta* (s. 66–77). Tampere: Juvenes Print.
- Pöllänen, S. (2008). Käsityö terapiana ja terapeuttisena toimintana. Teoksessa A. Niikko, I. Pellikka & E. Savolainen (toim.), *Oppimista, opetusta, monitieteisyyttä. Kirjoituksia Kuninkaankartanonmäeltä* (s. 91–105). Joensuun yliopisto: Savonlinnan opettajankoulutuslaitos.
- Pöllänen, S. (2020). Perspectives on Multi-Material Craft in Basic Education. *International Journal of Art & Design Education*, 39(1), 255–270. <https://doi.org/10.1111/jade.12263>
- Pöllänen, S. & Kröger, T. (2006). Kokonainen ja ositettu käsityö paradigmaaailmoina: näkökulmia ja tulevaisuudensuuntia. Teoksessa L. Kaukinen & M. Collanus (toim.), *Tekstejä ja kangastuksia – Puheenvuoroja käsityöstä ja sen tulevaisuudesta* (s. 86–96). Tampere: Juvenes Print.
- Raijas, A. (2008). *Arjen hyvinvointi ja mahdollisuudet sen mittaamiseen*. Kuluttajatutkimuskeskus, työselosteita ja esitelmiä 110. Haettu 4.11.2020 osoitteesta https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/152397/Arjen_hyvinvointi_ja_mahdollisuudet_sen_mittaamiseen.pdf?sequence=1
- Saarnilahti, S., Lindfors, E. & Iiskala, T. (2019). Itsearviointi perusopetuksen käsityöoppiaineessa – oppilaiden käsityksiä. Teoksessa Rautiainen, M. & Tarnanen, M.

- (toim.), *Tutkimuksesta luokkahuoneisiin* (s. 445–463). Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, opettajankoulutuslaitos. Haettu osoitteesta <http://hdl.handle.net/10138/298542>
- Salminen, A. (2011). *Mikä kirjallisuuskatsaus?: johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin*. Vaasa: Vaasan yliopisto. Haettu 19.11.2020 osoitteesta https://www.univaasa.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-349-3.pdf
- Savin, A. (16.11.2018). Yhä harvempi valitsee käsityön koulussa, vaikka oppiaine tarjoaa juuri niitä taitoja, joita työelämässä tarvittaisiin. *YLE*. Haettu osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-10507741>
- Suojanen, U. (1993). *Käsityökasvatuksen perusteet*. Helsinki: WSOY.
- Syrjäläinen, E. (2006). Taidon opettamisen ihanuus ja kurjuus. Teoksessa L. Kaukinen & M. Collanus (toim.), *Tekstejä ja kangastuksia – Puheenvuoroja käsityöstä ja sen tulevaisuudesta* (s. 108–118). Tampere: Juvenes Print.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* [Adobe Digital Editions -versio]. Haettu osoitteesta <https://www.ellibslibrary.com/oy/9789520400118>
- Vähälä, E. (2003). *Luovan käsityöprosessin yhteydet psyykkiseen hyvinvointiin*. Nurmijärvi: Kirjakas Ky.